

Monumentnummer*: 532369

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **11 november 2016**
Kadaster deel/nr **82770/111**

*Woonplaats** **De Bilt** *Gemeente** **De Bilt** *Provincie** **Utrecht**

Locatiennaam **De Bilt** *Locatieomschrijving*

*Kadastrale gemeente** **De Bilt** *Sectie** **L** *Kadastraal object** *Appartement aanduiding* *Grondperceel*
261

*Omschrijving***

Cluster 37. Schuilplaats type 1915.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

Betonnen SCHUILPLAATS TYPE 1915, gelegen nabij het noordelijk uiteinde van de aarden aanleg van de Werken bij Griftensteijn en tot stand gekomen als antwoord op veranderde krijgstechnieken en als onderdeel van de voorverdediging van het Fort De Bilt (Fort op de Biltse Straatweg). (Betonnen) (groeps)schuilplaatsen vormden een antwoord op de komst van zware projectielen en brisante granaten. In de laatste decennia van de 19de eeuw werden forten hiermee gemakkelijke en kwetsbare doelwitten die grote risico's opleverden door de erin geconcentreerde functies. Ook het Fort De Bilt werd als verouderd beschouwd en dit werd in 1914 voorzien van voorwerken bij Griftenstein, die tevens een deconcentratie van functies betekenden. Vanaf het begin van de 20ste eeuw is er geëxperimenteerd met gedeconcentreerde, kleine (betonnen) (groeps)schuilplaatsen. Hierbij is soms ad hoc gebruik gemaakt van bestaande, voor handen zijnde materialen als spoorrails, puin, houten balken en betonplaten, maar hiernaast zijn geprefabriceerde onderdelen gemonteerd of werd ter plaatse beton gestort. Zo zijn nog op verschillende plaatsen binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie diverse - al dan niet unieke - sporen van dergelijke experimenten in beton te vinden. Soms werden ze

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

(groeps)schuilplaatsen genoemd, maar ook wel batterijschuilplaatsen. De Schuilplaatsen Type 1915 behoren tot de experimenten die reeds zover waren doorontwikkeld dat er naar een gestandaardiseerd ontwerp kon worden gebouwd. Dit was mede mogelijk doordat ze in vrij dun beton waren uitgevoerd - vermoedelijk een gevolg van de snelle ontwikkelingen in techniek en vestingbouw; hierdoor waren ze overigens niet meer dan 'scherfvrij'. Schuilplaatsen van het Type 1915 zijn op verschillende plaatsen toegepast; er resteren er nog ongeveer 25, waaronder enige op en rond het Fort bij Rijnauwen en het Fort Vechten en dit enige overgebleven exemplaar van een groter aantal als onderdeel van de Werken bij Griftensteijn. De betonnen dekking van de Schuilplaats Type 1915 van het complex Werken bij Griftensteijn, die vlak naast de noordelijkste Groepsschuilplaats Type P van het complex is gelegen, maakt sedert de restauratie van het complex, rond 2015, deel uit van het pad naar de trap met uitzichtpunt op deze groepsschuilplaats. De Schuilplaats Type 1915 werd hierdoor - en vooral door aanbrengen van een dikke aardlaag aan de keelzijde moeilijk herkenbaar.

Omschrijving

De scherfvrije SCHUILPLAATS TYPE 1915, onderdeel van de Werken bij Griftensteijn, is een eenlaags, in vrij dun, gewapend beton uitgevoerd onderkomen, dat geschikt is voor een bezetting van 16 man. De schuilplaats deed dienst als onderkomen (afwachtingsdekking) voor een manschappengroep en was geïntegreerd in de hier in 1914 tot stand gebrachte aardwerken en/of loopgravenlinie. De afmetingen van het op een rechthoekige plattegrond gebouwde en vlak gedekte werk bedragen circa 11 x 1.40 x 1.80 meter. De schuilplaats was bovenop en aan de frontzijde voorzien van een gronddekking; deze is ten dele (aan de frontzijde) nog aanwezig. Een tweetal rechthoekige toegangen, links en rechts in de keelzijde en een vijftal, hiertussen gelegen, horizontale spleetvensters (die nauwelijks meer zichtbaar zijn) kon door middel van (niet meer aanwezige) stalen luiken worden afgesloten.

Waardering

De SCHUILPLAATS TYPE 1915 van de Werken bij Griftensteijn is van algemeen belang vanwege:

- * Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar versterkt en verbeterd.
- * Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is: a. op het systeem van inundatie en accesverdediging (19de en 20ste eeuw), b. op de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de en 20ste eeuw), c. op het systeem van 'levende' veldversterking in de diepte (20ste eeuw).

Het betreft hier een voorbeeld van een scherfvrije manschappenschuilplaats van het Type 1915, die tevens geldt als een doorontwikkeld, militair betonexperiment.

- * Ensemblewaarde en situationele waarden, als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.
- * Het onderdeel is relatief zeldzaam als vroeg voorbeeld van militaire betonexperimenten en het is representatief (karakteristiek) omdat hetherkenbaar als onderdeel van een gedeconcentreerde verdedigingslijn is toegevoegd aan het bestaande fortificatiestelsel.
- * Het onderdeel is redelijk gaaf bewaard, maar het laat zich als gebouwd element moeilijk meer in het veldherkennen.

Hoofdcategorie

Subcategorie

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Militair verblijfsgebouw